

УДК 82.09(082)(0.034.4)(049.32)

81-115(082)(0.034.4)(049.32)

811.163.41:811(082)(0.034.4)(049.32)

81'42(082)(0.034.4)(049.32)

DOI: <https://doi.org/10.5937/bastina34-52296>

ЗБОРНИК СА СТУДЕНТСКЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ ОДРЖАНЕ НА ФИЛОЗОФСКОМ ФАКУЛТЕТУ У НИШУ

(Тематски зборник радова *Савремена филолошка истраживања младих истраживача I*, ур. Тамара Костић Пахноглу и Оливера Марковић, Ниш: Филозофски факултет, 2023, 485 стр.)

На Филозофском факултету Универзитета у Нишу године 2021. основан је Центар за савремена филолошка проучавања младих истраживача, са циљем поведивања и промовисања рада младих филолога на плану изучавања српског и страних језика и књижевности. Посебан циљ Центра јесте пружање подршке оним студентима филолошких студијских програма у Републици Србији који показују научне афинитете, те њихово усмеравање у теоријско-методолошким, емпиријским и стручно-апликативним филолошким проучавањима. Са тим циљем је 25. и 26. фебруара 2022. године одржан и први научни скуп *Савремена филолошка истраживања младих истраживача I*, намењен студентима свих нивоа студија, а 2023. године публикован, у електронском облику, истоимени тематски зборник.

Зборник сачињава 45 радова студената мастер и докторских академских студија, те завршних година основних академских студија, распоређених у осам тематских целина (и поглавице у две веће скупине, Наука о књижевности и Наука о језику), уз *Уводну реч* уредница зборника, те поглавље *Пленарна предавања*. У оквиру потоњег се налазе два текста, Ненада Благојевића о изазовима и перспективи страних филологија у 21. веку, и Александре Јанић о конкурентности међу дублетима и синонимима у српском језику током пандемије корона вируса. У питању су млађи, али у научној јавности већ афирмисани филолози, што квалитет њихових радова у зборнику засигурно и потврђује.

Тематско поглавље *Савремена истраживања јужнословенских књижевности* обједињује радове Павла Зељића о корелацији барокног проскинитарног *Пушовање к граду Јерусалиму* Јеротеја Рачанина и путописа *Црно на бело* Оскара Давича, Ленке Настасић о корелацијама између песничтва Јована Стерије Поповића и Бранислава Поповића, са синтагмом „песимизам поништавања” као средишњим, и Наташе Катгић, о месту жене у мемоарским списима Савке Суботић. Страхуња Црнић Трандафиловић бави се трансфукционалном идентитетом лика Смаил-аге Ченгића, и, посебно, транспозицијама тог идентитета у домену савремене поп-културе, чиме се овај идентитет уопштава као *сисџем* умрежених симбола и идеја.

Потом, ту су и радови Стефана Симоновића о односу села и града у романима Анта Ковачића и Јанка Веселиновића, односно граду и селу као идентитетским маркерима у роману реализма, и Милоша Михаиловића о трансмутацији симбола у Андрићевим лирским приповеткама о Томи Галусу. У оквиру датог одељка је и рад Милице Кандић о лику Миноса у Пекићевој драми *Тезеју, јеси ли убио Миношаура*, при чему се лик Миноса сагледава и кроз његов митски и идеолошки идентитет, те у контексту постмодернизма. Душан Петровић анализира одлике кратке приче, исправљајући да, иако се о датом жанру може говорити у вези са неким фреквентним особинама, ипак се исти опише прецизном теоријском дефинисању, што аутор илустрuje анализом Албахаријеве збирке кратких прича *Хоћемо још малих њрича, још, још и још*. Поглавље затвара рад Уроша Ђурковића, о књижевним жанровима и формама присутним у песничкој збирци *Кавези* Звонка Карановића. Аутор истиче да у датој збирци Карановић преиспитује „границе између поезије и прозе, лирског и епског, фрагмента и целине”, те да нарочито проучавање релације између формалног и садржинског плана збирке може донети значајне увиде и у поетику овог песника и у преовлађујуће токове и утицаје у оквиру савремене српске књижевности.

Поглавље *Савремена ироучавања оишије књижевности* групише радове седам ауторки и аутора. Наташа Нинчеговић бави се романом *Тес од рода г'Ербервила* Томаса Хардија, те кроз анализу опозиционих парова природа – индустријско друштво, телесност – рационалност, и њихову релацију према категоријама женскости и мушкости, доказује почетну тезу да дати роман не превазилази родне стереотипизације. Бранка Тодоровић обрађује тематско-мотивске корелације у романима Андреа Жида и Томаса Мана, и уочава аналогije између њихових романа *Иморалисти* и *Смрт у Венецији*, успостављених на фону поетике модернизма и аналогних друштвено-политичких околности. Нејира Бешировић расправља о дихотомјском принципу у роману *Бели хошел* Д. М. Томаса, односно генерисању сукоба и контраста који се крећу на оси главна јунакиња – наративни свет, тако да стварност постаје најмање двострука, а интерпретативни потенцијали романа умножени. Занимљиву перспективу заузима и Александар Илић, који пише о мотивима слободе, љубави и ероса у драмском стваралаштву Аугуста Стриндберга и Ива Војновића, узимајући као основ оваквог компаративног сагледавања модернистичке особености Стриндберговог текста, те модернистичке тенденције присутне у *Дубровачкој џрилоији*. Емилија Поповић настоји да покаже, путем употребе теоријских поставки имагологије и постмодерних теорија о идентитету, вишеструку потенцијалност мотива егзила у прози Дубравке Угрешић, посебно у вези са концептуализацијама колективних и индивидуалних (родних и професионалних) идентитета. Рад Саре Арве је у зборнику јединствен по својој трансмедијалној оријентацији, односно компаративном изучавању романа *Дервиш и смрт* и филма *Председник* Николе Петровића, пре свега у вези са темама репресије, са једне стране, и револуције, са друге, и доминантном техником контрастирања светлосних и мрачних елемената путем којих се те теме остварују. Никола Петровић, у тексту на енглеском језику, бави се, посебно се ослањајући на Симон де Бовоар, критиком грађанског брака у Ибзеновој *Лујкиној кући*, односно родним улогама које се намећу супружницима и са њима повезанима односима моћи. У још једном раду на енглеском језику, оном

Гроздане Видовић, присутно је интересовање за друштвено-идеолошки, те економски контекст; ауторка се, напме, бави питањима емпатије и друштвене одговорности у глобалном друштву на примеру Макјуанових романа *Амстердам* и *Субоша*.

Поглавље из домена теоријских проучавања књижевности обједињује низ проблемски и методолошких разноврсних радова. Михајло Стаменковић разматра питање интерпретације као игре и могућности схватања постструктуралистичке, посебно деконструкцијске празнине, тј. изостанка центра структуре, и то преко таоистичког схватања празнине, и поставља тезу о таоизму као својству исконске деконструкције. Рад Јелене Милић доноси разматрања о темпоралним искуствима приче, односно преглед централних теорија простора од антике до данас. Ауторка нарочито подвлачи то да сагледавање темпоралности и спацијалности текста сужава значењске хоризонте и редукује функције и временског и просторног аспекта приче. Миљана Пешић проучава контекст савремене поетике књижевно-научних врста, истичући да је обновљено интересовање за мемоаре посебно подстакнуто савременим разумевањем наративизације сећања и замагљивањем граница између стварности и литературе. Поетику мемоара ауторка проучава у вези са текстом *Мемоари, амнезија* Владана Матијевића, које одређује као својеврсни аутопоетички колаж, жанровски хибридан скуп ауторских записа окупљених око истог наслова. У домену савремених интересовања за контекст је и рад Јелене Ранђеловић, у оквиру којег се сагледава проблематика дискурса и дискурсне анализе у науци о књижевности. Средишње проблемско питање овог текста се односи на то да ли се још увек може говорити о строгој, и пре свега, јасној граници између науке о језику и науке о књижевности.

Наредни одељак у зборнику доноси радове којима се преиспитују неки од средишњих концепата средњовековне књижевности. Један од таквих појмова је и (бого)надахнуће, које Сара Немат корелира са платонистичким схватањима песничког надахнућа, те описује, на фону сличности и разлика између античких и средњовековних схватања ентузијастичког комуникацијског система, три актера реторичког троугла – у овом случају центра, оличеног у богу-логосу, аутора и реципијента. Мирјана Стојановић расправља о логосности псалама, односно поетичким аспектима интерполираних псалама у оквиру *Даниловој зборника*. Средњовековним апокрифима и могућностима њиховог савременог превредњавања бави се Милан Суботић, посматрајући мотив/жанр чуда у апокрифима из двојакe перспективе, као пројекцију сакралног и као фантастику. Питањем жртве у контексту Косовског боја бави се Сава Уко, узимајући у разматрање средњовековне списе посвећене кнезу Лазару и косовским јунацима, као и шири контекст средњовековне културе, тј. представе о жртви, мученику и хероју у њима, и то посебно у књижевности прекосовског периода. Дато поглавље затвара рад Милице Петровић о могућим утицајима Софије Палеолог на развој руске културе, посебно с обзиром на низ сачуваних легенди о њој.

Овај рад уједно затвара и део зборника који припада домену науке о књижевности. Наредна поглавља, из домена науке о језику, састоје се од по три рада. Тако се дијалектолошким проучавањима баве Милица Михајловић, Анђела Митић и Марија Луковић, обрађујући, редом, питање македонизама у говору Врања,

микротопонимије села у доњем сливу Власине, и системом претериналних глаголских облика у говору Горње Рибнице код Краљева. Сва три рада резултат су теренског истраживања, односно полуструктурираног и неструктурираног интервјуа, а добијени корпуси у сва три случаја обрађени су уз поштовање принципа квантитативне и квалитативне дијалектолошке анализе.

У поглављу *Творба речи* налазе се истраживања Ђорђа Шуњеварића о значењским специфичностима парова глагола са префиксима *go-* и *og-* у српском језику, Марије Ненадић и Марка Милошевића о досадашњим проучавањима (недовољно проученог) творбеног модела универбизације, и Анђеле Калуђеровић о стилској употреби именичких деминутива у прози Драгослава Михаиловића. Потоња ауторка за предмет проучавања узима роман *Пејријин венац*, закључујући да се деминутивне стилеме у њему изнад свега могу везати за косовско-ресавски говорни тип, те да оне често имају, поред прототипичне, и изразито експресивну, еуфемистичку, пејоративну и ироничну значењску компоненту. Когнитивнолингвистичко истраживање Ђорђа Шуњеварића полази од класификације значења префикса *go-* и *og-* у стручној литератури, и утврђује да је њихово основно, прототипично значење просторно, повезано са глаголима кретања, те хипостазира то да сва значења глагола са овим префиксима произлазе из датог прототипичног језгра. Коауторски рад Марије Ненадић и Марка Милошевића о универбизацији као скраћивању синтаксичке конструкције, разматра широк корпус оваквих лексема из неколико семантичких поља.

Поглавље *Синтакса* отвара рад Александре Шекеровић о реченичним моделима са глаголима визуелне перцепције у прози Светлане Велмар-Јанковић. Следи коауторски рад Наталије Стојменовић и Сање Стевановић о питањима рода одређених позајмљеница у српском језику, уз испитивање интуиције изворних говорника у погледу рода појединих именица и потврђивање почетне хипотезе да ће говорници српског језика међу спорним примерима предност дати онима у којима се појављују атрибути, предикати и предикативи у женском роду. Трећи текст одељка је текст Бијане Петковић, о детерминаторима у српском и македонском језику, при чему су подробно размотрене паралеле између класификација детерминатора у два језика, те анализирано стање у призренско-јужноморавском варијетету, као говору који повезује ова два језика.

Последње поглавље зборника посвећено је питањима *Конјрасијирања језика, њревођења и насјаве сјираних језика*. Сам наслов указује на то да је у питању поглавље које је садржинско-проблемски врло богато, односно да укључује теме из области језика и културе народа са европских простора. Тако се Катарина Јосић бави руским и пољским преводним еквивалентима глагола са секундарним значењем мишљења. Катарина Јовановић указује на проблеме превођења руских неодређеноличних реченица чији су предикати глаголи говорења и писменог саопштавања. Јекатерина Алексејевна Чертенко, у раду на руском језику, са аспекта социоллингвистике, обрађује специфичности перцепције уводних конструкција код изворних говорника руског језика. У још једном раду на руском језику, раду Милице Керац и Смиљане Лекић, проучавају се етничке стереотипије у српским и руским изрекама и пословицама, посебно о оним народима са којима су Руси и Срби имали релативно слично историјско искуство као и однос према том искуству.

Слично томе, Јелена Лукић истражује етнокултурне стереотипе народа Балкана у српском и македонском језику, анализирајући вербалне асоцијације српског и македонског народа различитих старосних група оба пола. Област хиспанистике присутна је у раду Иване Селаковић, која анализира грешке (а најфреквентније су оне лексичке) у преводу студената хиспанистике, као и Дуње Бранков, која испитује могућности (и предности) платформе *Moodle* у универзитетској настави шпанског језика. Зборник затвара рад из домена германистике, у оквиру којег Љиљана Тасић анализира семантичке грешке при српско-немачком преводу новинских текстова у програму за превођење *Google translate*. Ауторка констатује да су најчешћи типови семантичких грешака погрешан избор, погрешан смисао и, у мањој мери, грешке идиома, при чему су хомоними типична места на којима овај програм греша.

У закључку је неопходно истаћи то да дати зборник илуструје разноврсност проблемских интересовања младих истраживача који се баве српском и страним филологијама, умеће у адекватном избору и примени теоријско-методолошких перспектива, те, у случају појединих аутора, и зрелост и суверено владање научним дискурсом. Као члан поменутог центра, и једна од уредница датог зборника, изражавам искрену наду да ће конференција *Савремена филолошка истраживања младих истраживача*, године 2023. године одржана по други пут, и у будућности представљати снажну подршку младим филолозима у истраживањима и презентовању резултата свог рада научној јавности. Зборник о коме је овде било речи потврђује да су млади филолози указано поверење оправдали у потпуности.

Оливера С. МАРКОВИЋ*

* Истраживач сарадник, Департман за србистику Филозофског факултета Универзитета у Нишу, ORCID 0000-0002-9444-8441, olivera.markovic@filfak.ni.ac.rs